

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ
**ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ
ΣΠΟΥΔΕΣ**

**ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
(ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ)**

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Σάββατο 10 Φεβρουαρίου 2018

ΟΜΑΔΑ Α'

Θέμα Α1

Δώστε σύντομα το περιεχόμενο των όρων:

- α) Μεγάλη Ιδέα**
- β) Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή**
- γ) εθνικές γαίες**

Μονάδες 15

Θέμα Α2

Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως **Σωστές** ή **Λάθος**:

1. Στο ελληνικό κράτος, στη θέση των παλιών κέντρων που παρήκμασαν αναδείχθηκαν νέα με πιο σημαντικό το Γαλαξίδι.
2. Το 1840 τα ελληνικά πλοία είχαν συνολική χωρητικότητα 100.000 τόνους.
3. Η απόκτηση μεγάλης έγγειας ιδιοκτησίας ήταν στις προθέσεις των πλουσίων.
4. Οι δραστηριότητες στο χώρο του υπεδάφους είτε αποσκοπούσαν σε εξαγωγές είτε στην εξυπηρέτηση των περιορισμένων τοπικών αναγκών.
5. Από τις άλλες εκμεταλλεύσεις υπεδάφους ξεχώριζαν εκείνες της Μήλου, της Νάξου και της Θήρας.

Μονάδες 10

Θέμα Β1

Σε ποιες ενέργειες προέβη το ελληνικό κράτος και η ιδιωτική πρωτοβουλία για την ανάπτυξη της ελληνικής αεροπορίας μετά τα μέσα του 19ου αιώνα;

Μονάδες 13

Θέμα Β2

Να αναφερθείτε στην αγροτική μεταρρύθμιση του 1870-1871 (στόχοι, ρυθμίσεις, αποτελέσματα).

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ Β'

Θέμα Γ1

Βασιζόμενοι στις ιστορικές σας γνώσεις κι αντλώντας στοιχεία από τα παραθέματα που ακολουθούν να αναφερθείτε στα προβλήματα που προέκυψαν σχετικά με τη διανομή των «εθνικών γαιών» μετά την απελευθέρωση του ελληνικού κράτους.

Μονάδες 25

Κείμενο 1

Εν γένει, όπως αναφέρθηκε, η οθωμανική πολυμορφία επέτρεπε την επί του ιδίου εδάφους συνύπαρξη τριών υπερτιθεμένων εμπραγμάτων δικαιωμάτων. Κατά πρώτον, η ψιλή κυριότης του Δημοσίου εξασφάλιζε το αναπαλλοτρίωτο των κτημάτων. Κατά δεύτερον, ο τσιφλικούχος εισέπραττε, εκ του ιδίου του κτήματος, το 1/2 ή το 1/3 του καθαρού προϊόντος, ως ένα «έπαθλο» του εδάφους. Τέλος, κατά τρίτον, ο χωρικός, επί του ιδίου πάντοτε κτήματος απολάμβανε του εμπραγμάτου δικαιώματος του «τεσσαρούφ¹», το οποίο τον προστάτευε έναντι μιας ενδεχόμενης αποβολής. [...]

Παρόλο που στις πλείστες περιπτώσεις, η γη πέρασε απλώς από την οθωμανική κρατική «ιδιοκτησία» σ' αυτήν του ελληνικού κράτους, τούτο συνεπέφερε σημαντικές μεταβολές ως προς τις συνθήκες εργασίας του χωρικού.

[...] Κατά αυτόν τον τρόπο, ένα μεγάλο μέρος των Ελλήνων αγροτών, την επομένη της Ανεξαρτησίας, βρέθηκε σε μια κατάσταση σαφώς χειρότερη από εκείνη που είχαν επί Οθωμανών: α) το δικαίωμά τους της νομής και κατοχής (ήτοι το τεσσαρούφ) καταργήθηκε, προς όφελος της κρατικής κυριότητας και β) κατά συνέπεια, οι καλλιεργητές αυτοί μετατράπηκαν σε απλούς αγρομισθωτές-ενοικιαστές, πράγμα που λογικώς οδήγησε το κράτος στην επιβολή ενός ενοικίου, κατά αντίθεση με ολόκληρη την οθωμανοβυζαντινή παράδοση [...]

Η εισαγωγή στην Ελλάδα του ρωmano-γερμανικού δικαίου, εξαλείφοντας τις τοπικές οθωμανο-βυζαντινές παραδόσεις, επέφερε μια σαφή επιδείνωση των συνθηκών ζωής του Έλληνα αγρότη, χωρίς εκ παραλλήλου να ευνοήσει την ανάπτυξη ενός αγροτικού καπιταλισμού. Το κράτος και μόνον αυτό επωφελήθηκε από αυτή την κατάσταση, αλλά η επιτυχία του αυτή αποδειχνόταν όλο και περισσότερο συζητήσιμη.

Κ. Βεργόπουλος, Το αγροτικό ζήτημα στην Ελλάδα

Κείμενο 2

[...] Με αυτή την έννοια μπορούμε να πούμε πως οι εκμισθωτές των εθνικών εδαφών είχαν την πλήρη «οικονομική κυριότητα» των εδαφών. Εκείνοι αποφάσιζαν για τον τύπο και τους τρόπους καλλιέργειας, για την αροτρίωση² των χέρσων εδαφών και για την περιφραξή τους. Επιπλέον, δεν απειλούνταν με απαλλοτρίωση, τα δικαιώματά τους ήταν κληρονομικά και

¹ τεσσαρούφ: δικαίωμα διηνεκούς ενοικίασης σε έκταση γης

² αροτρίωση: όργωμα

απαραβίαστα, ταυτόχρονα, οι ζημίες αναλαμβάνονταν επίσης αποκλειστικά από τον παραγωγό. Έτσι, αν παραβλέψουμε ότι η οφειλόμενη στο κράτος πρόσοδος επιβάρυνε κάπως τους οικονομικούς όρους εκμετάλλευσης της γης, η θέση των παραγωγών δε διέφερε και πολύ από τη θέση εκείνων που είχαν πλήρη «νομική» κυριότητα.

Η διάκριση, λοιπόν, της κυριότητας με τη νομική έννοια και της κυριότητας με την οικονομική έννοια που ενυπάρχει σε όλες τις μορφές εκμίσθωσης, παίρνει στην περίπτωση της κυριότητας του κράτους μια εντελώς ειδική μορφή. Όχι μόνο το κράτος, σαν ιδιοκτήτης, είναι ανάκανο να επιτελέσει τον κύριο οικονομικό και «τυπικό» ρόλο του ιδιοκτήτη που ζει εκτός έδρας: να καθορίσει δηλαδή τους τρόπους εξαγωγής της έγγειας προσόδου. Πιο σημαντικό είναι πως ο εκμισθωτής, ο μικροκαλλιεργητής, με τα διασφαλισμένα οικονομικά δικαιώματα, λειτουργεί απέναντι στη γη του σαν να ήταν δικαιωματικά ο νόμιμος ιδιοκτήτης της. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, έγινε ο σφετερισμός των μισών περίπου εθνικών γαιών.

Παρατηρούμε άλλωστε ότι αυτή η κατάσταση παγιώνεται χάρη στις διατάξεις του ρωμαϊκού δικαίου που ισχύει στην Ελλάδα. Πραγματικά, οι διατάξεις οι σχετικές με τη χρησικτησία οδηγούσαν στην πλήρη ιδιοκτησία μετά από ένα χρονικό διάστημα νομής. Έτσι, απαραίτητος όρος για να απαιτήσει κανείς έναν τίτλο ιδιοκτησίας ήταν να μην πληρώνει για γεώμορο³, γιατί κάθε πληρωμή αποτελούσε νομικά απόδειξη για τη σχέση εκμίσθωσης και έτσι ανέστελλε τη χρησικτησία. Ο αγώνας, λοιπόν, των αγροτών για την παγίωση της ιδιοκτησίας τους, δεν περνούσε αναγκαστικά από μία γενική διεκδικητική πίεση, αλλά και από τη λαθραία καλλιέργεια των εδαφών, που μπορούσαν μέσα σε 20 χρόνια να περιέλθουν στην πλήρη κυριότητά τους, με τον όρο να μην έχουν εξοφλήσει τους φόρους τους.

Κ. Τσουκαλάς, Εξάρτηση και αναπαραγωγή

Θέμα Δ1

Αντλώντας στοιχεία από τα παραθέματα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε

α) στους παράγοντες που ευνόησαν την ανάπτυξη της εκμετάλλευσης του υπεδάφους της Ελλάδας από τις αρχές της δεκαετίας του 1860 έως και τα τέλη του 19ου αιώνα. (μον. 12)

β) στη μεταλλευτική δραστηριότητα στο Λαύριο. (μον.13)

Μονάδες 25

Κείμενο 1

Στην Ελλάδα, μετά τη θέσπιση της μεταλλευτικής νομοθεσίας (το 1861 και η τροποποίηση το 1867), η οποία όριζε το καθεστώς των παραχωρήσεων μεταλλείων, ένας «μεταλλευτικός πυρετός» -διαταξικού σχεδόν χαρακτήρα- κατέλαβε τη χώρα. Πολλοί ήταν εκείνοι που επεδίωξαν να αποκτήσουν παραχωρήσεις μεταλλείων ελπίζοντας σε αμύθητα κέρδη, «μέσα στο κλίμα των αυξημένων προσδοκιών» που είχαν δημιουργήσει τα Λαυρεωτικά, συνεπαρμένοι ασφαλώς από το φετιχισμό⁴ του μεταλλεύματος καθώς και από τον

³ γεώμορο: το ποσοστό της συγκομιδής το οποίο δίνει ως μίσθωμα ο καλλιεργητής στον ιδιοκτήτη αγρού ή κτήματος

⁴ φετιχισμός: απόδοση υπερβολικής αξίας σε κάτι

ενθουσιασμό που γεννούσε ο προσανατολισμός στη διεθνή αγορά. Ωστόσο, ο εντυπωσιακός αριθμός των αιτήσεων για παραχώρηση εκμετάλλευσης που κατατίθενται την περίοδο 1867-1875 στο Υπουργείο Εσωτερικών δεν συνοδεύεται από ανάλογη άδεια εκμετάλλευσης: από τις 1.686 αιτήσεις παραχωρήσεων, μόνο 359 παραχωρήσεις δόθηκαν τελικά από την κυβέρνηση. Εξάλλου, λιγιστές ήταν οι επιχειρήσεις (σε σχέση με τον αριθμό των παραχωρήσεων) που προχώρησαν εντέλει σε εκμετάλλευση. Την περίοδο αυτή (1867-1875) συγκροτούνται οι πρώτες 29 μεταλλευτικές επιχειρήσεις απορροφώντας σημαντικό μέρος των χρηματικών διαθεσίμων. Ελάχιστες απ' αυτές τις εταιρείες, μόλις 4-5, προχώρησαν σε εκμετάλλευση, ενώ 11 διαλύθηκαν. Στα 1877, ξεχωρίζουν η Γαλλική Εταιρεία Μεταλλείων Λαυρίου, η Ελληνική Εταιρεία Μεταλλείων Λαυρίου, τα θειορυχεία Μελά στη Μήλο και η Ελληνική Μεταλλευτική Εταιρεία.

Λήδα Παπαστεφανάκη Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορικά Μεταλλεία στο Αιγαίο, 19ος-20ος αιώνας, (Μήλος 3- 5.10.2003), Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα 2005, σ. 27-47

Κείμενο 2

Ο πλούτος του ελληνικού υπεδάφους μαγνητίζει τη φαντασία. Αυτό δεν είναι περίεργο σε μια περίοδο ακμής της Βιομηχανικής Επανάστασης και ειδικότερα της μεταλλουργικής βιομηχανίας. Οι Έλληνες βλέπουν παντού μεταλλεύματα, σε όλες τις περιοχές της χώρας. Η Εφημερίς της Κυβερνήσεως δεν προλαβαίνει να δημοσιεύει τις παραχωρήσεις μεταλλείων, συνήθως φανταστικών. Ακόμη και πρωθυπουργοί προσβάλλονται από την ασθένεια: Κουμουνδούρος, Ζαΐμης, Δεληγεώργης, συμμετέχουν σε εταιρείες που αποκτούν παραχωρήσεις όπως άλλωστε και ο υποδιοικητής της Εθνικής Τραπέζης, ο Ευθύμιος Κεχαγιάς, αλλά και γνωστοί αυλικοί. Στους πρώτους μήνες της συλλογικής αυτής μονομανίας υποβάλλονται στο Δημόσιο πάνω από 500 αιτήσεις για παραχώρηση μεταλλείων. Όσο για τους αμύθητους θησαυρούς του Λαυρίου, αυτοί «θα κάνουν πλουσίους μια για πάντα όλους τους Έλληνες».

Γ. Β. Δερτιλή, Ιστορία του ελληνικού κράτους 1830-1920, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης 2014, σσ. 507-508

Κείμενο 3

Ο Νόμος Υ'(400) περί Λαυρίου νομοθετήθηκε το 1871. Αφορούσε όχι μόνο στα υπόγεια αποθέματα αργυρούχου μολύβδου και ψευδαργύρου, αλλά και στον πλούτο που κειτόταν στην επιφάνεια: τα κατάλοιπα από τις εξορύξεις και τις επεξεργασίες της αρχαίας εποχής – ήταν οι εκβολάδες⁵ και οι σκωρίες. Τα κατάλοιπα αυτά τα ξαναπερνούσε μέσα από τα μοντέρνα καμίνια της η γαλλοϊταλική εταιρεία Ρου - Σερπιέρι, χρησιμοποιώντας τεχνολογία που, φυσικά, δεν κατείχαν οι αρχαίοι Αθηναίοι. Με την νέα αυτήν εκκαμίνευσή⁶ η εταιρεία

⁵ εκβολάδες: απορρίμματα μεταλλουργικών εργασιών

⁶ εκκαμίνευση: υπερθέρμανση ορυκτού σε καμίνι για την παραγωγή (συνήθως) μετάλλου

αξιοποιούσε με μικρό κόστος μια πρώτη ύλη εύκολα προσβάσιμη, που απέδιδε ικανοποιητικό ποσοστό αργυρούχου μολύβδου. Ένας από τους βασικούς στόχους του νομοθέτη, λοιπόν, ήταν να αυξήσει την φορολόγηση της εταιρείας. [...] Υποστηρίζοντας τον νέο νόμο, η ελληνική κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι η αρχική σύμβαση για την παραχώρηση των μεταλλείων όλης της Λαυρεωτικής αφορούσε στην εκμετάλλευση υπογείων κοιτασμάτων και όχι στην επεξεργασία καταλοίπων που κείτονταν στην επιφάνεια, των οποίων η ιδιοκτησία και η νομή ανήκαν στο Ελληνικό Δημόσιο. Ο νόμος του 1871 ήλθε ακριβώς να προστατεύσει τα δικαιώματα του Δημοσίου, ορίζοντας μεταξύ άλλων και τους φόρους που υποχρεωνόταν να καταβάλλει η εταιρεία. Ο ελληνικός ισχυρισμός στηριζόταν σε καλή νομική βάση, η οποία, ωστόσο, όπως όλοι οι νομικοί ισχυρισμοί, ήταν αμφισβητήσιμη και διαπραγματεύσιμη. Πάντως, όπως να γίνουν οι οποιοσδήποτε διαπραγματεύσεις, η εταιρεία ήταν υποχρεωμένη να πληρώνει φόρους. Οι κυβερνήσεις της Γαλλίας και της Ιταλίας επενέβησαν και το Λαυρεωτικό έγινε ξαφνικά διεθνές διπλωματικό ζήτημα.

Γ. Β. Δερτιλή, Ιστορία του ελληνικού κράτους 1830- 1920, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης 2014, σσ. 507-508

Καλή επιτυχία!!!